UNIVERSITY OF HELSINKI

https://helda.helsinki.fi

Murentaako lobbauksen kasvu EU:n demokraattisuuden ja toimeenpanokyvyn?

Nordström, Laura

Aunesluoma, Juhana; Kansikas, Suvi

2019-03-06

http://hdl.handle.net/10138/304535

Nordström, L 2019, Murentaako lobbauksen kasvu EU:n demokraattisuuden ja toimeenpanokyvyn? julkaisussa J Aunesluoma & S Kansikas (toim), Euroopan villit kortit ja mustat joutsenet. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu, Nro 6/2018, Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta, Helsinki, Sivut 8-13.

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository. https://helda.helsinki.fi
This is an electronic reprint of the original article.
This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.
Please cite the original version.

1 Demokratia, instituutiot ja päätöksenteko

1.1 Murentaako lobbauksen kasvu EU:n demokraattisuuden ja toimeenpanokyvyn?

Laura Nordström, väitöskirjatutkija, Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta

Johdanto: EU-lobbauksen ominaispiirteet

Avoimuus on yksi keskeisistä EU:n periaatteista (SEUT:n 15(1) artikla), josta yksi, tarkimmin säädelty, osa on asiakirja-avoimuus. Avoimuuteen liittyy olennaisesti myös EU-kansalaisten kuuleminen, jota käsitellään tässä katsauksessa. Kuuleminen on oleellinen osa elävää demokratiaa eli kansanvaltaa. Lobbaus on taas yksi keino saada eri yhteiskunnan tahojen kannat kuulluksi. Lobbauksella tarkoitetaan tässä sellaista julkisen sektorin virkamiehiin tai päättäjiin kohdistuvaa suoraa (esimerkiksi tapaamisten muodossa) tai epäsuoraa (kuten median kautta) yhteydenpitoa, jonka tarkoituksena on vaikuttaa päätöksentekoon. Lobbausta voi tehdä itse edustaen omaa intressiryhmäänsä tai asiakkaan puolesta.

Lobbaus ei itsessään ole negatiivista, vaan normaali osa päätöksentekoa. Sen vaikutukset demokratiaan riippuvat kuitenkin siitä, kuinka tasapuolisesti lobbaamisessa kuuluvat eri yhteiskunnan osien äänet ja kuinka avoimesti muut osapuolet saavat lobbauksesta tietoa. Demokraattisissa, oikeudenmukaisissa ja vastuullisissa päätöksissä eri osapuolia kuullaan tasapuolisesti, päätöksentekoprosessit ovat avoimia sekä kaikkien saavutettavissa ja eri kantojen vaikutus lopputulokseen on läpinäkyvää. Tämä lisää luottamusta politiikkaan. Korruptiota ei tietenkään tule esiintyä. Toisaalta avoimuutta ja monipolvisia kansalaiskuulemisia voidaan pitää byrokraattisina ja päätöksentekoa hidastavina prosesseina.

Tässä lausunnossa mustina joutsenina esitellään EU-lobbauksen skandaali, ammattimaistuminen, korruptoituminen, ulkoistaminen ja siirtyminen täysin suljettujen ovien taakse. Lisäksi käsitellään niiden aiheuttamat päätöksenteon laadun, tilivelvollisuuden ja demokraattisuuden heikkeneminen sekä kansalaisten luottamuksen mureneminen, joka heikentää EU-instituutioiden päätöksenteko- ja toimeenpanokykyä. Toisaalta yhtenä mustana joutsenena käsitellään avointa lobbauswikiä, joka voisi vahvistaa demokratiaa.

Brysselin lobbaaminen eroaa suomalaisesta jo kokonsa perusteella. Vuoden 2018 lopussa EU:n avoimuusrekisteriin oli rekisteröitynyt 11 902 lobbaustoimijaa ja Euroopan parlamentin akkreditointi on hankittu reilulle 7 000 lobbarille. Toisaalta on arvioitu, että Brysselissä toimisi yli 25 000 lobbaria ja siihen käytettäisiin 1,5 miljardia euroa vuodessa. EU-lobbaamisessa ovat yritykset suuressa roolissa. Kansalaisjärjestöt keräävät tilastoja siitä, ketkä tapaavat eniten komission korkeimpia virkamiehiä (240 ihmisen komission 30 000 virkamiehestä on julkaistava tapaamisensa): vuosien 2014–2015 7 084 tapaamisesta 75 % oli yritysten kanssa. Ahkerimmat yritykset olivat Google, Airbus, General Electric, Microsoft ja IBM. Raportoiduista tapaamisista valtaosa liittyi digitalouteen, rahoitusmarkkinoihin ja

ilmastoon ja energiaan. Suosittuja aiheita ovat myös työ ja kasvu, parempi sääntely, liikenne, sisämarkkinat, terveys (ml. tupakka) ja kauppa. Muita paljon lobbaukseen panostavia yrityksiä ovat muun muassa ExxonMobil, Shell, Volkswagen, Deutsche Bank ja Philipp Morris. Yritysten lisäksi eniten tapaamisia on ollut seuraavilla tahoilla: Bureau européen des union de consommateurs, Digitaleurope, American Chamber of Commerce to the European Union, Transport and Environment, WWF, European Farmers ja Association des Constructeurs Européens d'Automobile.

Yritykset vievät viestiään eteenpäin usein kolmella eri tavalla samanaikaisesti: 1) lobbaamalla suoraan, 2) käyttämällä konsulttitoimistojen (kuten Burson Marsteller, Fleischman-Hillard tai Hill and Knowlton) asiantuntemusta vaikuttamistavoista ja 3) hyödyntämällä alaa yhdistävien tai sektoreiden ylittävien yritysorganisaatioiden painoarvoa, esimerkkeinä Association for Financial Market ja Business Europe, jolla on kaikista eniten tapaamisia komissiossa. Nämä eri yritysalojen yhteenliittoutumat, kuten European Services Forum ja European Round Table of Industrialists, ovatkin avoimuusrekisterin toisiksi suurin ryhmä.

Myös erilaiset Euroopan tason etujärjestöt, kuten työntekijöiden ammattiliitot, ovat suuria toimijoita, ja aiemmin mainitut konsultit ovat tärkeä osa lobbausta. Vaikka avoimuusrekisterissä kansalaisjärjestöt ovat konsultteja isompi ryhmä, ovat ne todellisuudessa konsultteja pienempi toimija. Lobbaukseen osallistuvat erilaisilla tavoilla myös muun muassa Bruegelin kaltaiset ajatuspajat (tuomalla toimijoita yhteen ja tuottamalla legitimoivaa tietoa), lakiasiantoimistot (joiden toiminnasta tiedetään vielä melko vähän), alueelliset toimijat, mukaan lukien kunnat, muut instituutiot ja valtiot.

Brysselissä lobbaus ei ole toisin sanoen aivan pienen piirin toimintaa, vaikka sisäpiirit ovat tärkeitä. Se on jossain määrin näkyvämpää kuin esimerkiksi Suomessa, sillä vuonna 2011 perustetusta komission ja Euroopan parlamentin vapaaehtoisesta avoimuusrekisteristä saa jonkinlaisen yleiskuvan toimijoista. Rekisteriä on kuitenkin kritisoitu siitä, ettei se ole pakollinen tai koske kaikkia EU-instituutioita ja siitä, etteivät syötetyt tiedot ole oikeita. Toisaalta tiedon suuri määrä vaikeuttaa rekisterin tulkitsemista. On nähty, että todellisesta lobbaamisesta kertoisi paremmin tapaamisten raportointi. Nykyinen komissio päättikin vuonna 2015 parantaa sekä kansalaisten kuulemisprosesseja että läpinäkyvyyttä julkaisemalla korkeimpien virkamiestensä tapaamiset ja velvoittamalla lobbareita rekisteröitymään. Lisäksi komissio teki esityksen avoimuusrekisterin tiukentamisesta ja laajentamisesta neuvostoon, mistä paraikaa neuvotellaan instituutioiden välisesti.

EU-lobbaamiselle ominaista ovat myös monimutkaisesta päätöksentekojärjestelmästä johtuvat runsaat vaikuttamiskohdat. Tehokkainta on vaikuttaa agendan ja esitysten muodostamiseen, joten komissio eli pääosastojen virkamiehet ja komissaarit ovat erityisen paljon lobbauksen kohteena. Intressiryhmät voivat vaikuttaa lisäksi asiantuntijatyöryhmien kautta. Toisaalta komissiolle jää monissa kysymyksissä paljon toimeenpanovaltaa. Silloin lobbaus kohdistuu tähän osaan prosessia, kuten komitologiamenettelyyn. EU:ssa aloitteen lähtiessä liikkeelle ovat sen hyväksymismahdollisuudet melko suuret, joten muutosesitysten lobbaamiseen käytetään resursseja (verrattuna esimerkiksi Yhdysvaltoihin, jossa keskitytään aloitteiden torjumiseen). Tällöin kohteena ovat neuvosto, mukaan lukien kansalliset hallinnot, ja Euroopan parlamentti, jolle valmistellaan esimerkiksi valmiita muutosesityksiä. Neuvoston puolen lobbaamisesta on vähiten tutkimusta ja tietoa.

Lobbauksen määrä on jatkanut kasvuaan Brysselissä. Muita trendejä ovat konsulttidemokratia eli tiedontuotannon ulkoistaminen, joista yksi esimerkki on komission vaikutusarvioinnit ja osana mainittua kolmiosaista toistoon perustuvaa lobbausstrategiaa viestintä/konsulttitoimistojen käyttö. Konsulteilta ostetaan nykyisin yksittäisen lobbauksen sijaan tilanneanalyysia, viestin paketointia ja henkilöintiä osana promootiokulttuuria, tapahtumia, kampanjoita, tutkimustiedolla ja journalismin kautta vaikuttamista, kriisiviestintäosaamista ja päätöksentekoprosessin neuvontaa sekä suhteiden luomista, jolloin asiakas itse tapaa enenevissä määrin päättäjiä ja virkamiehiä.

Useita kanavia on käytettävä siksi, että lobbareiden välinen kilpailu kiristyy. Uusia keinoja kehitetään, muun muassa perustamalla keinotekoisia järjestöjä ajamaan jotain tiettyä asiaa (ns. astroturfing). EU:ssa ei ole tapahtunut samanlaista siirtymää kuin Suomessa korporativismista ja työryhmistä epäviralliseen lobbaukseen, sillä henkilökohtaiset suhteet ovat aina olleet erityisen tärkeitä. Ajankohtaisin tieto on saatu sitä kautta. Kaikki eivät koe edes lobbaavansa. On nähty myös, että esimerkiksi eurokriisi ja lisääntynyt jäsenmaiden talouden seuranta on lisännyt teknokraattista asiantuntijavaltaa.

Yksi merkittävä Brysselin lobbauksen trendi on pyöröovi-ilmiö. Entisistä komissaareista yli puolet ja mepeistä 30 % työskentelee avoimuusrekisterissä oleville toimijoille. Tämä on sinänsä luonnollista, jos toimijat jäävät EU-politiikkaan työskentelemään. Vaarana demokratian kannalta on kuitenkin sisäpiirin syntyminen, jolloin vain joillain toimijoilla on ajankohtaista ja arvokasta sisäpiiritietoa. Esimerkiksi komission puheenjohtaja José Manuel Barroson siirtyminen Goldman Sachsille herätti huomiota. Nykyinen komissio on pidentänyt aikaa, joka rajoittaa virkamiesten siirtymistä yksityiselle sektorille. Lisää lobbauksen ajankohtaisia trendejä käsittelen Pohdintaa-osuudessa.

Akateemisessa tutkimuksessa on asiantuntijatietoa tutkittu aluksi teknokraattisena, sitten päätöksentekijän näkökulmasta ja lopulta asiantuntijoiden ja päätöksenteon välisenä suhteena (”pragmatistinen malli”). Asiantuntijuutta on tutkittu ideoiden markkinoina tai ideoiden rakenteellisemman vallan (episteemisen kulttuurin) näkökulmasta, mutta toisaalta myös toimijoiden verkostojen, koalitioiden tai episteemisen yhteisöjen vallan kautta.

Mustat joutsenet: ulkoistaminen, ammattimaistuminen, korruptio, julkisuudelta piiloutuminen, luottamuksen romahdus ja avoin vaikuttamisfoorumi

Tässä käsitellään yhden mustan joutsenen sijaan useita yllättäviä, mutta mahdollisia muutoksia. Yksi varteenotettava mahdollisuus on, että EU-instituutioissa tiedontuotanto ulkoistetaan kokonaan ulkoisille konsulteille, jolloin virkamiesten oma asiaosaaminen häviää tyystin ja he muuttuvat pelkiksi asioiden hallinnoijiksi. Tämä voisi koskea myös kansallista EU-valmistelua. Ottaen huomioon konsulttidemokratian kasvavan trendin, voisi tällainen muutos tapahtua lyhyemmälläkin aikavälillä, varsinkin jos sitä tavoitellaan esimerkiksi tehokkuuden näkökulmasta. Muutos voi tapahtua myös vähitellen ilman intentiota täydestä ulkoistamisesta.

Toinen ei niin yllättävä ja lyhyemmällä aikavälillä mahdollinen, mutta edelleen nykytodellisuutta kuvaamaton muutos olisi, jos lobbaaminen muodostuisi niin ammattimaiseksi, ettei alalla olisi enää mukana kuin ne, joilla on käyttää erittäin suuria summia rahaa Brysselissä.

Tähän voisi johtaa esimerkiksi promootiokulttuurin, viestintä/konsulttitoimistojen lisääntynyt käyttö ja tarve vaikuttaa monilla eri taktiikoilla samanaikaisesti. Myös aiempi ulkoistaminen voisi johtaa tähän. Tämä muutos ei olisi sattumaa. Voi ajatella, että vaatimus faktoihin ja tutkimukseen perustuvasta (evidence based) politiikasta olisi vastavoima tällaiselle muutokselle. Näin ei tosin välttämättä ole, sillä tutkimuksella vaikuttaminen on yksi lobbausstrategia, tieto on paketoitava ja päätöksenteko on lopulta aina poliittista.

Tähän liittyen yksi käänteentekevä muutos olisi, jos EU-politiikka muuntuisi täysin puhtaan korruptoituneeksi, jolloin vain suppealla yritys- ja etujärjestöpiirillä rahoineen olisi suora vaikutus päätöksiin. Tämä käänne, joka ei ole niin luultava kuin aiemmat, vaatisi vähittäisen kulttuurinmuutoksen korruption tuomitsemisesta hyväksynnäksi. Se tapahtuisi pidemmällä aikavälillä ilman yhteistä päätöstä. Päätöksenteko keskittyisi yhä enemmän Brysseliin ja etäännyttäisi vielä nykyistä enemmän EU-kansalaiset päätöksenteosta. Jo nykyisin erilaiset tarjoilut ja maksetut matkat ovat yksi lobbauskeino.

Yksi todellinen musta joutsen lobbauksen alalla olisi jokin niin suuri skandaali, joka tekisi lobbauksen vaikutuksen nousemisen niin ilmeiseksi, että se romuttaisi lopullisesti luottamuksen EU-instituutioihin niin kansallisilta hallituksilta kuin kansalaisiltakin ja kääntäisi ne vastustamaan laajassa mittakaavassa koko unionia. Tämä voisi tapahtua milloin vain ja julkisuus olisi luultavasti tahatonta (toki ääripäänä voisi olla EU-vastainen operaatiokin), mutta sen täytyisi olla suuren mittaluokan skandaali. Esimerkiksi tällaista vaikutusta ei ollut vuoden 2012 skandaalissa: terveyskomissaari John Dalli erosi pyynnöstä sen jälkeen, kun Euroopan petostentorjuntavirasto oli raportoinut hänen sekaantuneen lahjusten ottamiseen nuuskatuottaja Swedish Matchilta tupakkalainsäädännön muuttamista vastaan.

Toinen musta joutsen voisi olla todellisen päätöksenteon siirtyminen kokonaan suljettuihin paikkoihin. Esimerkiksi koneoppiminen voi tehdä tarvittavan tiedonkeruun lobbareille niin helpoksi, etteivät ne enää tarvitsekaan konsulttipalvelua ja lobbauksesta tulee nykyistä paljon tehokkaampaa. Vaikka asiakirja-avoimuus on demokratian kannalta tärkeää, voisi totaalinen avoimuus myös johtaa performanssiin, jossa kansalaisia kuultaisiin täydellisen näennäisesti. Prosessit olisivat näennäisen avoimia ja tieto saatavilla, mutta todellisuudessa päätökset tehtäisiin muualla. Tähän viittaavat jo nykyisellään instituutioiden väliset kolmikantaneuvottelut (trilogit), joiden avaaminen on tosin tällä hetkellä prosessissa, asiakirjojen vaikea saanti avoimuusasetuksesta huolimatta ja esimerkiksi Euroopan parlamentin varjoesittelijöiden kokoukset. Tästä johtuen muutos, vaikkakin vielä epätodennäköinen, voisi tapahtua melko nopeastikin ja tarkoituksella.

Demokratian kannalta positiivinen yllättävä mullistus olisi puolestaan esimerkiksi “lobbauswiki”, jonne lisättäisiin kaikki EU-päätökseen vaikuttaneet kannat koneluettavassa muodossa. Näin voitaisiin helposti selvittää, kenen sanamuodot ovat siirtyneet suoraan päätöksentekoon eli vaikuttaminen tulisi näkyväksi. Samassa portaalissa voisi kaikilla olla myös helposti mahdollisuus kommentoida päätettävää asiaa. Alustalla voisi toteuttaa myös sähköisiä äänestyksiä, joihin liittyisi toki osaltaan merkittäviä hybridivaikuttamisen riskejä. Tämä käänteentekevä koko Eurooppaa koskeva muutos olisi tarkoituksella tuotettu ja sen voisi periaatteessa toteuttaa milloin vain. Se on kuitenkin epätodennäköinen ottaen huomioon nykyisenkin avoimuusrekisterin pienten muutosten vaikeuden. Jo rekisterin laajentaminen kaikkeen EU-päätöksentekoon tai kaikkien lobbaustapaamisten tai lainsäädännöllisen jalanjäljen lisääminen rekisteriin olisi lobbauksen ja avoimuuden kannalta valtava

käännekohta. Esimerkiksi tällä hetkellä pakollisten sääntöjen sijaan Euroopan parlamentissa on olemassa ainoastaan suositukset tavata vain rekisteröityjä lobbareita ja mietinnöstä vastaavalle mepille julkistaa lobbaritapaamisensa. Pakollisuutta on yritetty toteuttaa jakamalla pysyviä kulkulupia vain rekisteröidyille lobbareille.

Pohdintaa: mustien joutsenien vaikutus EU:n demokratiaan

Yllä mainittuihin yllättäviin sekä käänteentekeviin muutoksiin ja toisaalta niiden vaikutuksiin demokratiaan vaikuttavat tiedontuotannon ja päätöksenteon suhteen isot trendit. Ensinnäkin tietolähteet ovat monipuolistuneet eli huomiosta kilpailevat niin ajatuspajat, intressiryhmät, tutkimustahot kuin konsultitkin. Tämä voi tuoda esille eri näkökulmia, mutta asettaa myös haasteita tiedon luotettavuuteen ja toisaalta uskottavuuteen. Toinen trendi on jo mainittu tiedontuotannon ulkoistaminen, muun muassa konsulttien, tehtäväksi. Kolmanneksi meneillään on isompi episteeminen kriisi, jossa tutkitut faktat ja akateemiseen tietoon nojaavat asiantuntijat asetetaan kyseenalaisiksi. Julkisessa keskustelussa nousevat keskiöön "populistiasiantuntijat" ja tutkittuun tietoon nojaamattomat väitteet tai suoranaiset valheet. On yhä epäselvempää, kenen asiantuntemusta kannattaa tai tulee kuulla. Perinteiset lobbarit voivat myös menettää asemaansa suhteessa populistiasiantuntijoihin. Populismia käsittelee tässä raportissa tarkemmin Emilia Palonen.

Asiantuntijuuden kasvuun on liitetty sellaisia ominaisuuksia kuin asiantuntijuuden ammattimaistuminen ja virallistaminen eli lisensointi erilaisten muodollisten tittelien kautta; liikkuvuus tittelien avulla organisaatiosta toiseen; sekä asiantuntijatiedon kvantifikaatio, universalismi, tieteellistäminen, standardisointi ja rationalisointi. Havaittavissa on kuitenkin siirtymä asiantuntijuudesta datana ja faktoina kohti tiedon paketointia ja tunnetuksi tekemistä (medialisaatio). Tämä muutos sopii yhteen myös populistiasiantuntijuuden kasvuun.

Näillä trendeillä voi olla ja on (osin jo tapahtuneenakin) useita vaikutuksia demokratiaan: Päätöksenteko ei välttämättä enää pohjaudu tasapuoliseen tai tutkittuun tietoon ja vaihtoehtoisesti tietoa on liikaa saatavilla, jolloin päättäjä turvautuu johonkin tuttuun tiedonlähteeseen ja tekee päätökset nykyistäkin puolueellisemmin ja ei-avoimemmin. Tästä kärsivät niin politiikan tilivelvollisuus, ymmärrettävyys, maine ja oikeutus. Pahimmassa tapauksessa koko valtiovallan uskottavuus murenee, jolloin päätösten toimeenpanokin kyseenalaistetaan. Esimerkiksi kriisitilanteessa, kuten eurokriisissä, päätöksenteon tueksi tarvitaan paljon eri alojen asiantuntemusta. Samalla on kuitenkin vaikea arvioida tietotulvan seasta mihin tietoon luottaa, jolloin tietoa onkin todellisuudessa aiempaa vähemmän saatavilla ja näin uudistumisen sijaan saatetaan vain uusintaa vanhoja ratkaisuja. Lopulta kun tietoon ja faktoihin suhtaudutaan varauksella, myös politiikassa julkisesti esitettyjä lupauksia ei enää ajatella todellisuudessa toteutettavina tavoitteina. Samalla siirrytään post-demokratian aikaan, jossa julkisesta keskustelusta muodostuu kontrolloitu spektaakkeli, josta on todellinen moniäänisyys kaukana.

Miten nämä laajemmat tiedontuotannon ja asiantuntijatiedon trendit suhtautuvat sitten a) lobbauksen mustiin joutseniin ja b) tasapuoliseen, tehokkaaseen ja avoimeen kansalaisten kuulemiseen ja toisaalta uusien uudistavien ideoiden esille nousemiseen EU-tasolla? Mainittu tiedontuotannon ulkoistaminen olisi siis osa laajempaa trendiä. Ammattimaistuminen taas ja samalla mahdollisesti korruptio liittyisivät siihen,

että tietoa on niin paljon ja eri lähteistä saatavilla, joten huomiosta on kilpailtava aiempaa tiukemmin (promootiokulttuuri). Suljettuihin päätöksentekotiloihin vetäytyminen voisi johtua vastavedosta populismiin tai lobbauswikin tyylisestä avoimuudesta, vaikka lobbauswikin olisi tarkoitus tehdä politiikasta avoimempaa ja tasapuolisempaa. Kaikkiin mustiin joutseniin voi siis löytyä jälkikäteen selitys nykyisistä trendeistä.

EU:n perussopimusten mukaan kaikilla on oltava oikeus osallistua, kansalaiset on huomioitava tasa-arvoisesti ja päätökset tehtävä niin avoimesti ja lähellä kansalaisia kuin mahdollista. Mustiin joutseniin sisältyy mahdollisuuksia, mutta enemmän riskejä demokratian kannalta. Esimerkiksi epävirallisemmat kuulemistavat ja suhteet, trilogien tapaiset suljetut foorumit, vaikuttamisen naamioiminen kansalaisjärjestötoiminnaksi, kuulemisten näennäinen moninaistuminen, mutta todellisuudessa keskittyminen ja ammattimaistuminen vähentäisivät vielä nykyisestäänkin tapapuolisia mahdollisuuksia saada kansalaisten ääni kuuluvaksi. Rahan vaikutusvalta kasvaisi Brysselissä. Vaikka olisi tärkeää tietoa tarjota, ei sitä saisi läpi käytäntöön ilman valtavia resursseja. Eri kanavia käyttämällä luotaisiin kaikukammio, jossa eriäville mielipiteille tai uudistaville totuttujen toimintatapojen ulkopuolisille ideoille ei olisi sijaa. Tähän yhdistyisi jo nyt meneillään oleva kansalaisyhteiskunnan kutistuminen ja rajoittaminen Euroopassa. Näitä kaikkia kehityskulkuja esiintyy jo nykyisin.

Yksi lobbauksen muoto on kiireen aikakaudella se, että vaikutetaan median kautta tuottamalla sinne uutisia ilman lähdekritiikkiä. Samalla asiantuntijuuden määrittelyä laajennetaan hyvin lavealle. Politiikasta voi muodostua oikeasti tavoiteltavien tavoitteiden sijaan spektaakkeli. Tämän vuoksi lopulta murenee usko mihinkään julkisesti faktoina esitettyyn. Samalla yksipuolinen lobbaus on murentanut politiikan sisällön, tulosten ja prosessien laadun, tehokkuuden, läpinäkyvyyden, sidosryhmien kuulemisen merkitykseen, legitimiteetin ja tilivelvollisuuden ja näin myös uskon koko politiikkaan. Myös EU:n ulkopuoliset toimijat voisivat vaikuttaa tähän muutokseen. Varsinkin tilanteessa, jossa nykyisellääänkin haasteena on vähäinen kiinnostus EU-asioihin, mikä näkyy äänestysprosentissakin, tämä välinpitämättömyyden kasvu politiikan suhteen asettaisi koko unionin kyseenalaiseksi. Vähintään se murentaisi mahdollisuuteen toimeenpanna tehokasta politiikkaa, kun kansallisesti voitaisiin aina vedota EU-päätösten puolueellisuuteen. Toinen vaihtoehto toki on, että yleinen tyytymättömyys EU-päätöksentekoon päinvastoin aktivoisi kansalaiset vaikuttamaan EU-asioihin. Tällaista ”kansannousua” on raportissa kuvannut Markus Ojala.